

Sprawozdanie

Komisji gminnej w przedmiocie ekonomicznej działalności
Reprezentacji powiatowych.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy stwierdza w sprawozdaniu swoim o wyniku dochodzeń, jakie przedsięwziął w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 17. stycznia 1896, dla zbadania wpływu Reprezentacji powiatowych na ekonomiczne stosunki powiatów, że tak ta uchwała jakoteż jej motywa wywarły zamierzony dodatni skutek. Udowodniają to nietylko wyrazy uznania i podziękowania, które się w relacjach Wydziałów powiatowych dość często pojawiają, ale przede wszystkim fakt, że okólnik Wydziału krajowego, w tej sprawie rozestany, był we wielu powiatach nietylko przedmiotem kolegialnych obrad Wydziału powiatowego, ale i Rady powiatowej. Okoliczność ta pozwala wnosić, iż owe Rady powiatowe odtąd zechcą pilniejszą zwracać uwagę na ekonomiczne potrzeby swoich powiatów.

Pięćdziesiąt i jeden Wydziałów powiatowych nadesłało sprawozdania swoje. Wydział krajowy podaje z nich treściwy wyciąg, wyliczający dokonane przez Reprezentacje powiatowe czynności, które mają na celu podniesienie materyalnego bytu ich powiatów, tudzież uchwalone programy dalszych usiłowań w tym kierunku.

Wyciąg ten przedstawia barwny obraz usiłowań, których realna użyteczność jest widoczną. Z natury rzeczy, każda Reprezentacja powiatowa podejmowała tylko te czynności, których konieczność była przez ludność miejscową najżywiej odczuwaną — gdyż to właśnie stanowi cechę działalności ciał autonomicznych, iż odczuwają one bezpośrednio potrzeby i życzenia ogółu ludności. Członkowie Rad powiatowych nie dowiadują się o nich dopiero z czyichś radacyj pisanych, ale decydują tu ludzie, którzy z własnego poglądu i z doświadczenia własnego stosunki danej okolicy z bliska i najdokładniej znają. Więc gdzie najdotkliwiej daje się odczuwać ludności brak komunikacyj dobrych, tam Rady powiatowe zwracają uwagę przede wszystkim na poprawę dróg; gdzie lichwa rozpanoszyła się, tam one zakładają kasy pożyczkowe, Towarzystwa zaliczkowe, kasy oszczędności; gdzie wody nieuregulowane niszczą dobrobyt ludności, tam one z szczególną usilnością starają się o obwałowania i uregulowanie szkodliwych rzek i potoków; w wypadkach nieszczęść elementarnych: pożarów, powodzi, nieurodzaju, zniszczenia plonów przez szkodniki rozmaite itd. z całą gorliwością biorą inicjatywę w niesieniu pomocy dotkniętej klęskami ludności. Jednym słowem — Reprezentacje powiatowe tem tylko zajmują się, co w danej chwili i w danej okolicy jest najpilniej potrzebnem.

Rozumie się, iż najwięcej to zależy od osobistej gorliwości obywatelskiej, od talentu i energii członków Reprezentacyj powiatowych i ich przewodniczących, czy one mniej lub więcej ruchliwie i skutecznie pewne usiłowania podejmują. A gdy każda re-

prezentacja powiatowa działa odrębnie, mało kiedy znosząc się z innemi, przeto każda z nich na własną rękę czyni próby i doświadczenia, każda z osobna opłaca koszta tych doświadczeń. I gdy jedne dochodzą łatwo do pięknych i zachęcających rezultatów, inne ustają i gubią się na drodze postępu. Dopiero porównawcze zestawienie wyników usiłowań wszystkich Reprezentacyj powiatowych, albo przynajmniej znaczniejszej ich ilości dozwala ocenić intensywność ich działania — jego zalety tudzież słabe strony. Z tego powodu, sądzi Komisya gminna, iż kontrolujące wglądanie Wydziału krajowego i w ten dział czynności Reprezentacyj powiatowych, zbieranie informacji o nich i przystępne dla szerszych kół zdawanie sprawy o osiągniętych w tym kierunku wynikach, pod wielu względami będzie pouczającym i pożytecznym. Dla jednych bowiem dobry przykład innych powiatów będzie zachętą, bodźcem do nabrania ufności we własne siły i odwagi do energiczniejszego działania w pewnych kierunkach, nieudane zaś próby, gdzie indziej przedsiębrane, nakłonią inne Rady powiatowe do porzucenia w porę tych lub owych usiłowań chybionych. W ogólności zaś badanie ekonomicznej działalności Reprezentacyj powiatowych przez Wydział krajowy, i dyskusya o tem w Sejmie, będą musiały wpłynąć na to, iż usiłowania w tym idące kierunku ożywią się, nabiorą więcej stałości, ujęte zostaną w system, i wskutek tego będą się rozwijały mniej zależnie od indywidualnych upodobań i porywów jednostek.

Relacje Wydziałów powiatowych, streszczone w sprawozdaniu Wydziału krajowego i przytoczone w niem programy działalności ekonomicznej poszczególnych Rad powiatowych na przyszłość najbliższą — odsłaniają w ogólnych zarysach niezmiernie rozległe i zaprawdę nader wdzięczne pola działalności w kierunku podnoszenia materialnego dobrobytu w powiatach. Jeżeli nie każda Rada powiatowa zdoła ogarnąć świadomie całość potrzeb swojego tylko powiatu, jakżeż pouczającym musi być ponawiany od czasu do czasu przegląd tego, co wszystkie Reprezentacje powiatowe na tem polu robić powinny, co zrobić mogą — a co rzeczywiście zrobiły!

Gdy bowiem uwagi naszej nie rozprzeczamy na poszczególne powiaty, ale weźmiemy obraz kraju w całości, to w jaskrawych rysach odsłoni się przed nami ogrom interesów, ogrom zadań ekonomicznych i społecznych, jakie obejmuje zakres działania Reprezentacyj powiatowych po za ich czynnościami kancelaryjnymi — a to na polu życia rzeczywistego, bezpośredniego ich oddziaływania na masy ludności.

Oto weźmy w rękę przedłożone Wysokiemu Sejmowi rozmaite sprawozdania Wydziału krajowego i wyjmijmy z nich parę szczegółów z zakresu takich przedmiotów, do których może i powinien odnosić się wpływ Reprezentacyj powiatowych. I tak, sprawozdanie departamentu gminnego Wydziału krajowego poucza, iż suma przychodów i wydatków gmin wiejskich i małomiejskich wynosi rocznie przeszło 10 milionów zł. Wydziały powiatowe te, które chcą tem zajmować się, mogą skutecznie wpływać na racjonalny obrót tak znacznych sum, na odpowiednie użytkowanie istniejących i wyszukiwanie nowych źródeł dochodu, na rozropne uregulowanie wydatków. Wszakżeż w cyfrach corocznych budżetów gminnych wyrażone są użytki z olbrzymiego obszaru przeszło 600.000 morgów wspólnych gruntów gminnych, w czem jest objętych 417.000 morgów pastwisk gminnych, lasów 124.000 morgów, nieużytków przeszło 40.000 morgów. Podniesienie wartości użytkowej tak rozległych obszarów gruntów niestety dotychczas bardzo zaniedbanych przyczyniłoby się znacznie do polepszenia bytu ludności.

Odsetki roczne od obligacyj gminnych w gminach wiejskich i małomiejskich wynoszą około 300.000 złr. Dochód ten, skapitalizowany w stosunku renty 4%owej, przedstawia poważną sumę 7,500.000 złr. w. a.

W kasach pożyczkowych gminnych spoczywa w znacznej części unieruchomiony w rękę opieszalych dłużników kapitał w sumie także przeszło 6,000.000 złr. w. a.

Wydziały powiatowe mogą wpływem swoim, cierpliwym i wyrozumiałym, ale wytrwałym wiele zdziałać dla podniesienia użytku z tych zasobów. Ciężką obarczają się odpowiedzialnością Reprezentacje powiatowe, które te powinności zaniedbują!

W zakrasię spraw drogowych oblicza Wydział krajowy wydatki miejscowych funduszów dróg gminnych (według starej ustawy drogowej) na dwa miliony złr. wydatki roczne Rad powiatowych z własnych funduszów na cele drogowe na 1,300.000 złr. Około 500.000 złr. wpływa z subwencyj z funduszu krajowego, ze skarbu państwa, myt i z innych źródeł. Pod wpływem nowej ustawy drogowej wzrosną jeszcze sumy, zostające pod kontrolą lub pod bezpośredniem zawiadownstwem Rad powiatowych, a przeznaczone na

cele uporządkowania i rozwoju środków komunikacyjnych: pójdą one niewątpliwie poza granicę czterech milionów złr. w. a.

W zakresie opieki nad racjonalnem urządzeniem kredytu włościańskiego ma się także do czynienia z dużemi cyframi powstającemi z kroci tysięcy drobiazgowych kwot, nad któremi rozciągnąć potrzeba pieczołowitą kontrolę, a do czego głównie Rady powiatowe są powołane.

Postęp w zakresie produkcji rolniczej, w rozwoju przemysłu i w urządzeniach handlowych najłatwiej rozszerzałby się pod opieką lokalnych ciał reprezentacyjnych, które najdokładniej znają właściwości, usposobienie, nawyczki i potrzeby ludności swoich okolic.

Wiele zdziałać mogą Wydziały powiatowe w zakresie szerszenia urządzeń ochronnych od pożarów. Zakupują one sikawki, organizują straże pożarne i t. d. pracują nad szerszeniem asekuracji. A działanie to ma na celu mniejszenie szkód, które wynoszą rocznie 3 do 5 milionów złr. w. a. Życzyłoby jednak należało, ażeby rozwijało się intensywniej niż dotąd.

Reprezentacja powiatu krakowskiego daje przykład najbardziej ruchliwej działalności w zakresie opieki nad ekonomicznemi interesami ludności. Za wzór innym służyć mogą w tym kierunku także powiaty Kamionecki, Tarnobrzeski, Mielecki, Tarnopolski, Śniatyński, Jaworowski, Krośnieński, Łańcucki, Nadwórniański, Nowosądecki, Skałacki, Przemyski, Mościski, Dąbrowski, Grybowski i kilka innych.

Szereg Rad powiatowych, które dawniej mniej interesowały się sprawami, stojącemi po za zakresem czysto biurowych czynności, wskutek uchwały Wysokiego Sejmu, zachęcającej Reprezentacye powiatowe do czynnego zajęcia się ekonomicznemi sprawami swoich powiatów, uchwalił program tych czynności i obiecując oddać zająć się żywiej wchodzącemi w ten zakres sprawami.

Dla dobra kraju tudzież dla podniesienia znaczenia i dobroczynnego wpływu Reprezentacyj powiatowych na ogół ludności, byłoby rzeczą pożądaną, ażeby czynności Reprezentacyj powiatowych w zakresie spraw ekonomicznych ich powiatów coraz więcej wzmagały się i rozszerzały!

W tem przekonaniu Komisya gminna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sprawozdanie Wydziału krajowego o ekonomicznej działalności Reprezentacyj powiatowych Sejm przyjmuje do wiadomości i poleca mu, ażeby nie przestawał czynnie i jak najgorliwiej działalność tę wspierać.

Lwów, dnia 14 stycznia 1898.

Przewodniczący:
Jaworski.

Sprawozdawca:
T. Merunowicz.

